

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

v Ljubljani 15. maja 1867.

List 10.

N a p r e j !

(Za učiteljski zbor spisal J. L.)

„Naprej, naprej z omiko, kajti v omiki je moč!“ To je mogočno geslo vseh narodov. Vsak izobražen človek spozná, da brez splošne omike tudi ne more biti občnega blagostanja. Vsakdanja skušnja nam kaže žalostno resnico, da neomikani, pa še hujši na pol omikani, so le materialisti, katerih misli ne segajo čez okusno jed in pijačo. Taki ljudje ne storijo ničesar za občni blagor, pa še zasmehujejo tiste, ki se poganjajo za boljše misli. Le omikan človek je zmožen, da more vse, kar zna in ima, vse svoje premoženje posvetiti reči, ktera mu je pri sercu. Kakor posamesni človek, tako je tudi le tisti narod pripravljen vse darovati za občni blagostan, za blagor svoje domovine, kateri je na višji stopnji prave omike. Omikan narod, če je tudi majhen, je nepremagljiv. Omika človeka bolj in bolj povzdiguje do njegovega pravega namena — da se bliža celó Bogu po zveličarjevih besedah: „Bodite popolnoma, kakor je vaš Oče v nebesih popolnoma!“

Da se pa človek more bližati svojemu pravemu namenu, ga je obdaril Bog z mnogoverstnimi sposobnostimi in spretnostimi na duši in na telesu. Dal mu je pomočke, da žlahtni serce, bistri um in yterjuje voljo. Vlil mu je tudi nevgasljivo žejo po resnici. Čim bolj se poslužuje človek teh pomočkov tim ložeje in hitreje napreduje na poti splošne omike. Noben človek se ne sme odtegovati tej božji naredbi. Kdor pa se, posebno se-

danji čas ne izobražuje, zaostaja, ter se počasi zaziblje v nekako omamljivo spanje, iz kterega se javeljne kedaj izdrami. Tako spanje pa ni le samo velika zamuda, ampak škoduje tudi drugim, ker ovira prosto gibanje na poti prave splošne omike. Stoječa voda se okuži, — zrak ki se ne vetri, se spridi — ravno tako je tudi z dušnimi močmi: če se ne vadijo, oslabé in sčasoma celó oterpnejo in se popolnoma uničijo. Noben tudi naj bolj priprost rokodelc ne sme ostajati pri tem, kar se je nekdaž učil pri svojem mojstru; marljivo mora opazovati vse nove znajdbe, kolikor segajo v njegovo poslo, ter se mora po njih ravnati, ako hoče, da ga ljudje spoštujejo in mu zaupajo. Tako je z vsakim stanom. — Človeški duh nikdar ne počiva; vede in znanosti se vedno razširjajo; kar so iskali predniki, to iznajdejo potomci, in ti zopet puščajo svoje umotvore svojim naslednikom v poduk in porabo. Kdor ne gre naprej, je že daleč zaostal; težko bo došel tiste, ki marljivo napredujejo po poti do izobraženosti.

Sploh dognana in spoznana reč pa je, da so dobre, národne šole prava podlaga pravi splošni omiki. Šolski učitelj je tedaj prvi, ki dela za ljudsko omiko. Njemu je Bog izročil naj dražje blago. Postavil ga je v svoj dragi vert, kjer rastejo nježne mladike, mladenči in deklice, ter mu je ukazal, da naj jih obdeljuje, varuje, in vterja, — z eno besedo: da jih tako redí, da jih nagiba in jim vkorenini pravo podlago za časno in večno srečo. Al ni to naj zlahtnejši posel v človeški družbi? Kako imeniten je tedaj učiteljev poklic, kako sveta njegova naloga, kako lep je sad njegovega prizadetja za prihodnost národovo in za srečo vsega človeštva! Da pa učitelj more svojo imenitno nalogo tudi tako imenitno, t. j. spešno spolnovati, ni še dovolj, da se je za svojo službo pripravil v pripravniški šoli; on mora z duhom časa neprenehoma napredovati, se bistríti in tudi skerbeti za svoje serce, da se vedno bolj zlahtni, ker um brez dobrega serca tudi kaj ne koristi.

Če se že od kmeta in drugih prostih stanov zahteva, da naj napredujejo, s koliko večjo pravico se tedaj to sme od učitelja tirjati. Ni dovolj, če je učitelj v naukih, v kterih podučuje, dostojno izobražen, nego prisvojiti si mora tudi ved in znanosti, kterih tirja sedanji čas od omikanega človeka. Kar je otroku dosti, je, se vé da, učitelju premalo.

Pervo naj bolj potrebno za učitelja je, da ga ljudje spoštujejo in čislajo. Dokler pa učitelj zanemarja sam svojooliko, ga ljudstvo ne bo spoštovalo. Mnogokrat mladi učitelj, ker mu ni mar izobraževati se, zavoljo dolgega časa ne vé, kaj bi počel, tedaj začne pohajkovati in hoditi s slabimi tovarši. „Slaba tovaršija pa je poštenja morija“, in kdo bi učitelja tudi še spoštoval, ako se sam ne spoštuje?

Ako malar ali slikar iz nevednosti ali nepazljivosti pokvari svojo slikarijo, vzame drugi kos platna; če podobar dleto pregloboko zasadi in si delo skazi, si dobi novo ploščo; oba začneta zopet delati, in sicer bolj pazljivo. Pri odgoji pa je drugače. Nevednost in nemarnost imate dolgo, dolgo žalostne nasledke. Slab zdravnik pokoplje djanja svoje nevednosti, in trava raste po njih; brezvestnega odgojitelja pa tožuje veliko nesrečnežev, ki medlijo po jetnišicah.

Da si učitelj ne bo nakopal take grozovite odgovornosti na glavo, je treba:

1. da se нравno izobražuje. Nравnost daje odgojitelju tisto veljavo, brez ktere se pri vzrejevanji le malo ali celo nič ne opravi. Učitelj, če ravno ni kaj posebno učen, bo s pobožnim in dobrim srcem pri vzrejevanji več opravil, kakor tisti, ki je sicer na videz izobražen, pa nima prave znotranje vrednosti — dobrega serca. Živa vera naj bo njegova najzvestejša prijateljica. Veliko truda, malo kruha, dosti dela in terpljenja, pa nič hvaležnosti, ne od otrok, ne od staršev je žalostna osoda učiteljeva. Kdo ga bo tolažil in vnemal za njegov poklic, če ne vera? Vera mu daje moč, da vse težave iz ljubeznji do otrok prenaša; ona mu kaže unkraj pozemeljske minljivosti boljšo domačijo, kjer nas ne bodo slavili trohljivi spominki, in tudi ne drugačastna znamenja, — svest, da smo delali za blagor človeštva, bode naše naj lepše plačilo. Vera učitelja tudi spodbuja, da ne sme pustiti rujaveti svojega talenta; velevala mu, da naj vedno hrepeni po večji popolnosti na duši in telesu. Učitelj brez vere nima pravega stališča; njegov nauk je puhlo zernje, ki nima moči, da bi se izcimil. Kdor druge uči, kako naj bodo, naj bo tudi sam tak, kakor tirja, da bi bili drugi. Kdor lepo uči, sam pa nasprotno živi, opravi pri podučevanji prav malo, ali celo nič. Vse učiteljevo djanje in nehanje naj bo otrokom vodivna zvezda, ktera jim naj sveti v raznih razmerah v življenji. Otroci opazujejo učitelja ne le pri podučevanji, marveč

tudi zunaj šole gledajo na njegovo obnašanje. Brez zgleda je beseda véla“. „Dober zgled je naj boljši katekizem za otroke“ (škof Sailer). — Učitelj naj se tedaj tudi marljivo uči keršanskega nauka, da bo tudi sam pregret s tem, s čimur ogreva mladino.

2. Učitelj naj se uči tudi ljudi poznati. On mora vediti, kako se razvija človek na duhu in telesu. Naše domače slovstvo še vedno pogreša knjige o človeku (antropologii), ktera bi nam pri odgojevanji naše mladosti toliko koristila. Opazuje naj učitelj sam otroke pri uku in igri, kako se razcvetajo duševne moči, kako se razvija njih značaj, kako se vedejo pri strahovanji, kakšen sad rodi kaznovanje i. t. d. Še tudi potem, ko otroci zapusté šolo, jih učitelj ne sme pustiti iz oči. Gleda naj pazljivo, kako se obnašajo v raznih razmerah v življenji. Take opazke naj si marljivo spisuje v poseben zvezek, kar mu je potem dobro vodilo v zgledih za celo življenje.

3. Učitelj naj se marljivo uči pedagogike starih in novih časov. Čeravno ostanejo splošna pravila didaktike v obče vedno ene in tiste, se je v novejših časih vendar to pa uno, če ne zboljšala, pa vendar spremenilo. Skušnja uči, da tam, kjer se previdno podučuje, se v enem letu več opravi, kakor pri nerodnem podučevanji več let. Kteri niso nikdar slišali in vidili kaj enakega, se čudijo; nam pa ne sme biti nič novega. Neogibno je treba prebirati podučne spise in knjige, ter posnemati, kar je spretnega. Ni posebna umetnost, če otroka naučiš, da ti bistro odgovarja in poslušavcem zadostuje; toda vsega človeka primerno izobraževati, ter mu polagati pravo podlago za njegov edini namen na tem in unem svetu, to je umetnost, to se pravi previdno in spešno podučevati. Čim dalje če odgojujemo, tim bolj spoznavamo, kako malo, malo premoremo v tem oziru, in kako živo nam je treba, da se nevtrudljivo poprijemljemo pravih vodil pri podučevanji. Učitelji in šolski domorodci, podpirajte svoj edini list, „Uč. Tovarša“!

Med nauki, ktere naj učitelj marljivo obdeljuje, je naš materni jezik ali slovenščina gotovo na prvem mestu. Vse podučevanje naj se stavi na podlago maternega jezika. Če hočemo veljati za prave, národne učitelje, je naša prva dolžnost, da se naučimo domači jezik popolno pravilno govoriti in pisati. Vsaki slovenski učitelj naj bi pridno prebiral Janežičeve in

druge dobre slovenske slovnice, „Jezičnik“ ali pomenke v slov. pisanji i. t. d.

Ni spretnjšega sredstva si likati jezik, kakor čitanje izvrstnih spisov in pečanje z omikanimi ljudmi, kateri dobro govoré književni jezik. Čitanje je imeniten pripomoček, ki nam lika um in serce. Po branji se naučimo mnogo potrebnih ved, kajti v knjigah je marsikaj lepih zakladov, ktere so nam naši prednamci zapustili v porabo in podučenje. „Uč. Tovarš“, „Novice“, „Glasnik“, „Danica“, „Drobtinice“, „Cvetje iz domačih in tujih logov“ i. t. d., vsi ti domači časniki donasajo dovolj koristne šolske in lepoznavanske tvarine. Naj bolj škodljivo pri branji je, če se le za tega del bere, da se bere, ali če se bere preveč na enkrat. Veliko knjig ne stori učenega moža, ravno tako tudi vedno čitanje ne. Bolje malo, pa tisto večkrat. Kdor veliko bere, pa tega, kar bere, ne premišljuje, mlati dostikrat prazno slamo. Vsaki spis se mora resno premišljevati, poiskati se mora v njem glavna misel. Pretehtujmo, kako bi se to ali uno še bolj na tanko, določno in jasno povedalo. Kedar kdo bere, naj bere vselej po kakem redu, pa ne zmešano, kakor bi se mu ravno poljubilo. Učitelj naj raji bere spise, ki obsegajo njegovo tvarino. Da pa si marljivi bravec več zapomni, naj si vse imenitnejše reči zapisuje v poseben zvezek. Po takem načinu se bravec vadi tudi v spisovanji, kar je mlademu učitelju še posebno treba, zakaj če nikoli ne poskuša napisovati svojih lastnih misli, bo kmali spoznal, da ga spiso vanje težko stane. Lepo priložnost za take vaje mu ponuja priprava za šolski poduk. Naj svetejša dolžnost učiteljeva je, se z zapopadkom šolskih knjig dobro soznaniti. Čim večkrat učitelj berilno gradivo tehtno premišljuje, tim več lepega in koristnega dobí za se in učence, kar pa bi ne bilo, ako bi le poverhoma prebiral. Učitelj ima že marsikaj primernih domačih vodil za se in za učence. Tako je naš „Tovarš“ že marsikaj obdeloval, p. „Praktično slovensko - nemško gramatiko“, številenje, berilne spise i. t. d. „Spisje za slov. mladino“ (Praprotnikovo) ima za učitelje in učence dovolj nalog. Brez te knjige bi ne smela biti nobena šola. *)

*) „Spisje za slov. mladino“ učitelji in učenci radi kupujejo; in ravno to, če pisatelj vidi, da se njegovo delo dobro speča, ga potem spodbuja, da dela še dalje za svoje pridne bravce.